

Sygn. akt II UK 252/18

## POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku Studenckiego Ośrodka Kształcenia „I.” W.K.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.  
z udziałem zainteresowanych: I.G., A.K. i I.J.  
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy  
zlecenia,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 12 czerwca 2019 r.,  
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]  
z dnia 8 lutego 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

**I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**

**II. zasądza od Studenckiego Ośrodka Kształcenia „I.” W.K. na  
rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 240 zł  
(dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania  
kasacyjnego.**

## UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy stwierdził, że wykonywanie za wynagrodzeniem określonego rodzaju czynności przez jedną osobę na rzecz drugiej - w zależności od pozostałych cech zamierzonego stosunku prawnego - co do zasady może zostać zakwalifikowane w ramach zasady swobody umów jako: umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia, bądź umowa o świadczenie usług, do której na mocy art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu. Sąd Okręgowy podzielił

wnioski organu rentowego o tym, że sporne umowy były umowami o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o umowie zlecenia. Podkreślił, że wskazanie w treści umów ich przedmiotu jest zbyt ogólne, aby mogło zostać uznane za oznaczenie dzieła w rozumieniu art. 627 k.p.c. Przedmiot oraz zakres zawartych między stronami umów krystalizował się dopiero w momencie przystępowania przez zainteresowanych do realizacji powierzanych im i określanych jedynie rodzajowo/przedmiotowo zajęć. Oczywiście jest zdaniem Sądu Okręgowego, że prowadzenie wszelkiego rodzaju szkoleń czy kursów wymaga od prowadzącej je osoby wcześniejszego przygotowania materiałów dydaktycznych. Czynności te nie przesądzają o istocie stosunku zobowiązaniowego, a jedynie umożliwiają weryfikację jego prawidłowej realizacji. Wkład w postaci wysiłku umysłowego wymagany jest przy każdej pracy umysłowej i jest wykładnikiem obowiązku starannego działania, nie przesądzając charakteru wykonywanych czynności, jako dzieła.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można zgodzić się z płatnikiem składek, że organ rentowy, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, nie posiada kompetencji do ustalenia rzeczywistego charakteru stosunku prawnego i istniejącego tytułu ubezpieczenia na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 oraz art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy między innymi realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych, a w szczególności stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych. Uprawnienie i obowiązek organu rentowego do ustalenia tytułu ubezpieczeń, wiążący się nieodzownie z ustaleniem tytułu prawnego do objęcia ubezpieczeniem społecznym, jest przy tym niezależny od kompetencji innych organów kontroli i ochrony prawnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego organ rentowy jest władny dokonywać samodzielnych ustaleń w zakresie istnienia stosunku prawnego, podobnie jak sądy rozpatrujące odwołanie od wydawanych w takich kwestiach decyzji.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 7 i art. 87 Konstytucji w zw. z art. 8 Konstytucji, art. 65 § 2 k.c., art. 83 w zw. z art. 68 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 627 i następnych k.c., art. 750 w zw. z

art. 734 k.c., art. 12 ust. 1 i 3 ustawy systemie o ubezpieczeń społecznych, a także na naruszeniu przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 233 k.p.c. i art. 231 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. W pierwszej kolejności wskazał na potrzebę wyjaśnienia, czy przepisy, w oparciu o które Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaskarżoną decyzję w przedmiotowej sprawie, stanowią podstawę kompetencyjną dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i tym samym dają organowi rentowemu uprawnienie do ingerowania w treść umowy stron zawartej zgodnie z ich wolą, a także czy dają podstawę unieważnienia zawartej przez strony umowy o dzieło. Druga kwestia związana z kompetencjami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do weryfikacji umów o dzieło dotyczy zagadnienia, czy organ ten może w świetle przepisów ustawy systemowej stosować kodeks cywilny i wywodzone z niego koncepcje nieważności czynności prawnych.

Ponadto, zdaniem skarżącego, skarga zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, ponieważ jest oczywiście uzasadniona. Zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego poprzez błędną ich wykładnię, a w konsekwencji ich niewłaściwe zastosowanie przede wszystkim poprzez uznanie przez Sąd Apelacyjny, iż w stanie faktycznym niniejszej sprawy zastosowanie znajduje art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 68 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które dają podstawę dla organu ubezpieczenia społecznego do wydawania decyzji w zakresie zgłaszania do ubezpieczeń społecznych i w zakresie ustalania składek i ich poboru oraz stwierdzania i ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych, nie dają natomiast prawa do dokonywania zmiany rodzaju stosunku cywilnoprawnego - umów o dzieło zawartych pomiędzy stronami tych czynności prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zauważyć należy, że między pierwszą i drugą z powyższych przyczyn kasacyjnych występuje związek, a jednoznaczne wyznaczenie granicy między nimi w konkretnych sytuacjach może być utrudnione. (T. Ereciński, J. Gudowski, System Prawa Procesowego Cywilnego. Tom III. Środki zaskarżenia, Lex 2013). W doktrynie wskazuje się również, że pod pojęciem "zagadnienia prawnego" kryją się przede wszystkim przypadki dotyczące wykładni przepisów budzących wątpliwości (W. Sanetra, O roli Sądu Najwyższego w zapewnieniu zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądowego, Przegląd Sądowy, 9/2006, s. 16; J. Iwulski, Kasacja po nowelizacji, PiZS 12/2000, s. 28).

Zagadnienie prawne powinno wyrażać problem prawny, którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2012 r., III SK 10/12, LEX nr 1228616; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243). Odwołanie się do potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c., wymaga wskazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi wątpliwości, nie doczekał się wykładni, jak też, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 r., II CSK 600/13, LEX nr 1466239). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Ustalenie, że między stronami umowy o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i 758 k.c. lub właściwych umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje wydanie decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 u.s.u.s. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840; z dnia 1 lutego 2017 r., I UK 81/16, LEX nr 2242159; z dnia 10 stycznia 2017 r., II UK 518/15, LEX nr 2209108; z dnia 13 stycznia 2016 r., III UK 53/15, LEX nr 1984624). Wskazane przez skarżącego zagadnienie prawne było już zatem przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, a skarżący nie przywołał okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu.

Odnosząc się do drugiego z przywołanych przez skarżącego zagadnień, mianowicie czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych może w świetle przepisów ustawy systemowej stosować Kodeks cywilny i wywodzone z niego koncepcje nieważności czynności prawnych, zauważyć należy, że nie może być ono uznane za podstawę przyjęcia skargi do rozpoznania, o których mowa w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Skarżący nie wskazał bowiem przepisu prawa, na gruncie którego się ono ujawniło. Tymczasem istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby najpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., III UK 206/13). Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, LEX nr 1982406).

Na marginesie rozważań zauważyć należy, że zasada swobody stron w określaniu stosunku zobowiązaniowego (art. 353<sup>1</sup> k.c.) nie jest absolutna. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 października 2016 r. wola stron wyrażona w umowie nie może być sprzeczna z ustawą (art. 58 § 1 k.c.), przeto swoboda stron przy zawieraniu umowy nie jest nieograniczona. Inaczej rzecz ujmując, skoro wola stron nie może zmieniać ustawy, to strony nie mogą nazwać umową o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. (I UK 446/15, LEX nr 2163323). Okoliczność, że strony umowy określiły łączący je stosunek prawny jako umowę o dzieło, eksponując w ten sposób jej charakter, nie jest elementem decydującym samodzielnie o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie - z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy - określa sąd (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1618766 oraz z dnia 21 marca 2013 r., III CSK 216/12, LEX nr 1324298 i powołane w tym ostatnim orzeczenia).

Chybiony jest również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ujęta w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym Sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednocześnie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację,

w której wyrok jest oczywiście wadliwy a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990). Co jest sporne nie może być oczywiste (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122 i z dnia 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13, LEX nr 1771724).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c.